

Asia: VM212:00/2018 VN/10384/2019

Lausuntopyyntö valtionavustushankkeessa (VM212:00/2018) toimivan järjestöjaoston väliraportista

1 Taustatiedot

Lausunnonantaja

Valtionapuviranomainen

2 Järjestöjaoston alustavat ehdotukset ja selvityksen kohteet

1 Monivuotiset toiminta-avustukset (s. 14)

Ehdotus on kannatettava ja tukee Taikessa jo käynnissä olevaa kehitystä. Valtion budjetoinnin vuotuisperiaate ja eduskunnan budjettivalta edellyttänevät monivuotisten toiminta-avustuspäätösten tekemistä eduskuntaehdolla. Kunkin vuoden avustussumman vahvistaminen edellyttää kevennettyä hakumenettelyä tms. tapaa saada päätöksenteon kannalta riittävät seurantatiedot yhteisön toiminnan tilasta ja taloudesta seuraavan vuoden avustussumman maksamiseksi.

Järjestöjaoston jatkotyössä olisi hyvä määritellä tarkemmin kevennetyn/ syvennetyn menettelyn periaatteita ja haussa vaadittavia asiakirjoja.

2 Valtionavustushakujen koordinointi (s. 15)

Taike kannattaa niin hakumuotojen kuin hakuaikojen koordinointia. Samalla on otettava huomioon kunkin viraston lainsäädännöstä, tehtävistä ja toiminnoista aiheutuvat erityispiirteet hakujen järjestämisessä. Jotkin hakuajat on esim. säädetty laissa tai asetuksissa. Taiken kannalta keskeisin koordinointitarve on suhteessa opetus- ja kulttuuriministeriön hakuihin. Mahdollisista päällekkäisistä tukimuodoista tulisi luopua, eikä samaan tarkoitukseen tulisi myöntää useita erillisiä tukia.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi (s. 15)

Ehdotus on kannatettava. Taike tarjoaa jo nyt paperisen haun vain poikkeusvaihtoehtona.

Edellytyksenä suosituksen toteutumiselle on, että kaikilla asiakkailla on myös tosiasialliset mahdollisuudet asioida digitaalisesti. Taiken asiakaskunnasta valtaosa on yksityishenkilöitä. Koska digitaalinen hakeminen vaatii vahvan tunnistautumisen ja tätä kaikilla asiakkailla ei ole käytössä (esim. ulkomailla asuvilla suomalaisia pankkitunnuksia), on 100-prosenttiseen digitaaliseen hakuun siirtyminen haaste. Yksittäiset paperilla toimitetut hakemukset ja liitetäydennykset viivästyttävät päätösprosessia.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa (s. 16)

Taiken asiakaskunnassa taiteen ja kulttuurin puolella ei juurikaan ole rakenteita, joissa tämä olisi ajankohtaista. Toisaalta avustustoiminnan menettelytapojen muutoksilla voitaisiin myönteisellä tavalla ohjata tai kannustaa taidealan järjestöjen organisoitumista sirpaleisesta toimijakentästä kohti laajempaa ja vaikuttavampaa organisoitumista.

Menettelytapojen ja vastuiden tulee avustusten edelleen myöntämisessä olla selkeitä. Erityisesti korostuu avustusta edelleen myöntävän keskusjärjestön vastuu avustuksen käytön valvonnasta.

5 Rahapeliteuttoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (s. 17)

Taike pitää ehdotusta kannatettavana. Taikelle olisi tärkeintä, että toimintatavat olisivat yhdenmukaisia erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön ja STEAn kanssa.

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli (s. 18)

Käytäntöjä yhdenmukaistava toimintamalli on oikea ja kannatettava kehityssuunta. Taiken valtionavustustoiminnan erityispiirteenä on suuri yksityishenkilöiden määrä apurahan hakijoina. Tämä tulee ottaa huomioon tietojärjestelmässä sekä myös toimintamallissa hakumenettelyjen dialogisuutta ja avustustoiminnan tavoitteellisuutta ja yhteiskehittämistä suunniteltaessa.

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen (s. 18)

Ehdotus on kannatettava. Erityisesti koronapandemia on aiheuttanut taide- ja kulttuurialan yhteisöjen toiminnassa ja taloudessa poikkeuksellisia muutoksia, joilla on ollut vaikutusta valtionavustuksen käyttöön: toimintojen sulkeminen on toisaalta aiheuttanut tarvetta käyttötarkoituksen muutoksille tai tarpeelle siirtää valtionavustuksen käyttöä seuraavalle vuodelle, toisaalta tulojen menetykset ovat lisänneet avustusten tarvetta. Käyttämättä jääneiden avustusten ja toisaalta lisätukien huomioon ottaminen seuraavan vuoden toiminta-avustuksen myöntöharkinnassa voi olla erityisen haastavaa. Lähtökohtana tulisi kuitenkin olla joustavat tulkinnot ja toiminnan jatkuvuuden turvaaminen, jos toimintaedellytykset muutoin ovat olemassa.

Yhtenäiset toimintamallit olisivat tässä tarpeen niin viranomaistoiminnan kuin asiakkaiden kannalta.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen (s. 19)

Tähän käytäntöön on tarvetta saada uusia työkaluja ja täsmennyksiä. Muutospyyntöille annetut määräajat voivat jäädä noudattamatta, tarve niiden tekemiseen huomataan liian myöhään tai ne jäävät kokonaan tekemättä. Uuteen tietojärjestelmään voisi sisällyttää määräajoista muistuttavia

toimintoja. Myös järjestelmän dialogisuuden tulisi mahdollistaa joustava, matalan kynnyksen asiointi.

Muutospyyntö ja sen perusteella tehtävän toimenpiteen luonteesta on myös vaihtelevia käytäntöjä: kyse voi olla informatiivisuonteisesta, tiedoksi merkittävästä ilmoituksesta tai joissakin tapauksissa muutospyyntöstä, joka edellyttää esittelymenettelyllä hyväksytyyn hallintopäätöksen, johon tulee sisällyttää oikaisuvaatimusosoitus. Muutospyyntöt tulisi luokitella niin, että niiden edellyttämät toimenpiteet ovat oikeasuhteisia ja tarkoituksenmukaisia.

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi (s. 19)

Yhtenäisten asiakirjojen vaatimus on kannatettava. Uuden tietojärjestelmän ja toimintamallin tavoitteena kaiketi on se, että yhdistyksen tarvitsee toimittaa sekä hakemusten että raportoinnin käsittelyyn tarvittavat asiakirjat, kuten tilinpäätökset, vain yhteen kertaan ja yhteen paikkaan. Jatkuvan raportoinnin ja yhdistystietojen täydentämisen mahdollisuuden pitää palvella sekä hakijaa että päätöksentekoa: päätöksenteon kannalta pakollisten asiakirjojen toimittamiselta tulee edellyttää määräaikoja, joita hakijat noudattavat yhdenvertaisesti.

Tietojärjestelmän ja toimintamallin tulee mahdollistaa myös viranomaisten välinen tietojen vaihto asiakirjoissa, jotka koskevat yksityishenkilöitä apurahojen tai taiteilijaeläkkeiden hakijoina (Taiken asiakaskunta).

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen (s. 20)

Taike kannattaa ehdotusta. Valtionavustusten myöntäjien ja hakijoiden vuorovaikutuksen pitää olla avointa, säännöllistä ja kaksisuuntaista. Sen tulee tapahtua myös muuten kuin hakemus-/pätös- ja selvitysasiakirjojen kautta. Raportissa esitetty näkökanta valtionapuyhteisöjen mahdollisista esteellisyyksistä valtionavustusten käsittelyssä on perusteltu. Valtionavustusten uudessa toimintamallissa Taike on nähnyt yhdistysten roolin ennen muuta arvokkaina keskustelu- ja yhteistyökumppaneina avustusmuotojen ja tukitoimintojen kehittämisessä. Niitä koskeva päätöksenteko olisi kuitenkin yksin valtionapuviranomaisen toimivaltaan kuuluva asia.

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä (s. 21)

Malli on erittäin kannatettava. Taikessa esittelijöiden tiimityö on koko ajan lisääntynyt ja sitä kehitetään edelleen.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit (s. 21)

Tämä on tärkeä ja jatkuvasti ajankohtainen kysymys valtionavustustoiminnassa. Yleisavustusten ja erityisavustusten raja on joissain tapauksissa häilyvä, toisaalta toiminta-avustuksen lisäksi sama toimija voi hakea useita erillisiä hankeavustuksia. Taike on kehittänyt arviointiperusteita, mutta edelleen on kehitettävää yleisavustusten ja erityisavustusten erilaisissa perusteissa. Raportissa mainitut esimerkkikriteerit ovat tuttuja Taikessa ja kannatettavia.

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit (s. 22)

Taikessa tärkeimpiä vastuulliskriteereitä ovat olleet yhdenvertaisuuteen liittyvät asiat (eettiset kysymykset). Työnantajana toimimisen vastuullisuus on korostunut viime vuosina, mutta näiden asioiden todentaminen hakemuksia käsiteltäessä ei ole helppoa. Kestävän kehityksen kriteerit, niin tärkeitä kuin ovatkin, ovat asiakkaista tuntuneet jossain määrin päälle liimatulta. Niiden merkityksestä tulisi käydä enemmän keskustelua ja niiden todellista vaikutusta valtionavustuksen myöntämiseen sekä niiden seuranta tulisi kehittää. Vastuullisuuskriteereille tulee luoda selkeät seurantamittarit. Vastuullisuuskriteerit ovat samalla osa saajan omaa toiminnan seuranta, arviointia ja kehittämistä.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen (s. 22)

Taikien asiakkaille on tyypillistä, että valtionavustuksen lisäksi on kunnan avustusta, säätiöiden apurahoja ja omaa rahoitusta. Olemme myös joutuneet pohtimaan yhdistyksen muun rahoituksen vaikutusta valtionavustuksen harkinnanvaraisuuteen, vaikka Taiken asiakkaat usein toimivat haettua pienemmillä budjeteilla. Taide- ja kulttuurialalla pyritään eroon ammattilaisten tekemästä talkootyöstä, mutta esim. tapahtumissa vapaaehtoisten tekemän talkootyön merkitys on iso. Viime vuosina on myös keskusteltu voittoa tuottavien yhtiöiden asemasta valtionavustusten hakijoina, myös tämä edellyttäisi tarkennuksia ja yhteisiä linjauksia.

Rahoituslähteiden yhteensovittamista on tarpeen edelleen selvittää.

15 Taloustarkastajan tehtävä (s. 23)

Taloustarkastajan työn laajentaminen myös hakemusten käsittelyyn on kannatettava ehdotus, mutta menettelytapaa tässä täytyy pohtia. On tärkeää saada ajantasainen tieto siitä, että hakijan aiemman avustuksen ja toiminnan osalta talousasiat kunnossa. Tärkeää on myös mahdollisuus konsultoida taloustarkastajaa myöntöharkintaa tehtäessä.

Myös avustustoiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa tulisi hyödyntää taloustarkastuksen osaamista esim. toiminnan rahoitusrakenteita, taloudellista kestävyyttä, työllisyysvaikutuksia jne. koskevista arvioinneista.

3 Järjestöjaoston väliraportti ja valtionavustustoiminta

Järjestöjaoston väliraporttia koskevat yleiset huomiot

Raportti on asiantuntevasti laadittu hyvä yleiskatsaus valtionavustustoimintaan ja sen kehittämiseen.

Sen ehdotukset koskevat avustustoiminnan kannalta keskeisiä toimintoja ja menettelytapoja. Ne ovat pääpiirteissään kaikki kannatettavia, ja tarjoavat hyvät lähtökohdat avustustoiminnan käytäntöjen yhdenmukaistamiseen ja edelleen kehittämiseen niin valtionapuviranomaisen kuin asiakkaan toiminnan kannalta. Ne tulee ottaa huomioon valtionavustuksen toimintamallin ja tietojärjestelmän kehittämisessä .

Valtionavustustoimintaa koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista koskevat ehdotukset järjestöjaostolle valmistelun jatkamiseksi

Päätösten perustelevuus ja perustelujen riittävyys ovat aina keskustelua herättävä kysymys harkinnanvaraisia avustuksia myönnettäessä. Liittyy myös oikaisuvaatimusmenettelyyn, oikaisupäätöksiin ja valituksiin ja kytkeytyy luonnollisesti hakukriteereihin/ arviointiperusteisiin. Tätä päätösten perustelevuuden problematiikkaa toivoisimme järjestöjaoston myös jatkossa vielä käsittelevän.

Rantanen Esa
Taike